Že v navadi so nam rekreativni vikendi : Na Malem Lošinju in v Val Gardeni smo jih uživali že večkrat. Tokrat smo izbrali Umbrijo. Na povabilo podpredsednika F.I.A.S.P.a (federazine italiana amatori sport populari – italijansko združenje ljubiteljev množičnih športov) g. Fiorini Guliana smo se podali v Umbrijo v dneh od 9. do 12. maja 2008.

UVOD:
Zgodaj zjutraj smo z avtobusom Avriga iz Nove Gorice in šoferjem Vatral Mirom ter vodjo poti Mirjam Silič začeli naše potovanje. Pot nas je vodila po italijanskih pokrajinah Friuli Venezia Giulia (1), Veneto (2), Emilia Romagna (3), Marche (4) in Umbrija (5).
(1)- Pokrajina je nam najbolj poznana. Vključuje štiri regije in sicer Gorica, Pordenone, Trst in Videm, njeno središče je Trst. Ime izhaja iz obdobja starih Rimljanov, iz časa Julija Cezarja. Tisti, ki smo bili v Čedadu, ta del zgodovine poznamo: Kot komercialno središče se je Čedad tedaj imenoval »Forum Iulii« (Forum = trg). Pozneje se je to ime razširilo na regijo, Furlanija. Venezia Giulia izhaja iz imena prebivalstva »Veneti« in »Gens Iulia«. Po drugi svetovni vojni, ko je Venezia Giulia izgubila precej ozemlja se je združila s Furlanijo v aktualno pokrajino**.**
(2)- Združuje sedem regij: Belluno, Padova, Rovigo, Treviso, Venezia, Verona, Vicenza. Središče so Benetke (Venezia). V dobi starih rimljanov se je imenovala Venetia, po antičnih prebivalcih »Veneti«. Po antičnih prebivalcih »Euganei«, ki so se asimilirali z »Veneti« se je imenovala tudi Venezia Euganea. Venezia Giulia, Venezia Tridentina in Venezia Euganea tvorijo »Tre Venezie«.
(3)- Vanjo so združene regije Bologna, Ferrara, Forli-Cesena, Modena, Parma, Piacenza, Ravenna, Reggio nell' Emilia in Rimini. Središče je Bologna.V 2. stol. pred našim štetjem so v čast rimskemu konzulu Marco Emilio Lepido zgradili cesto, ki je povezovala Rimini s Piacenzo in so jo poimenovali Emilia. Po njej je dobila pokrajina ime Emilia. V 6. stol. našega štetja so Romani to ozemlje izgubili in je bilo razdeljeno med Langobarde in Bizantince. Tedaj so se ta ozemlja imenovala Langobardija in Romanija (Romagna). Del, ki se je imenoval Romagna je bil pod bizantinsko oblastjo. Z združitvijo Italije so ga ponovno poimenovali Emilia. Šele leta 1947 je pokrajina dobila aktualno ime.
(4)- Z regijami Ancona, Ascoli Piceo, Macerata, Pesaro in Urbino s središčem v Anconi. Pred prihodom rimljanov so tu živeli Piceni (Itali). Romani so pokrajino poimenovali Picenum. Aktualno ime je dobila šele cca deset stoletij pozneje. V antični germanščini pomeni »Mark« področje ob meji.. V resnici je to področje mejilo na Sveti Rimljanski imperij. Fevdi, ki so jih vladarji dajali plemičem v upravljanje, so se imenovali »marchesati«. Od tod ime La Marca di Fano, la Marca di Ancona… To je tudi razlaga, zakaj ima pokrajina množinsko ime.
(5)- naš cilj: Umbrija. Sestavljena je iz dveh regij: Perugia in Terni. Prvotno so na tem območju živela antična ljudstva italov: Umbri in Etruski.Po propadu rimskega imperija je bilo ozemlje razdeljeno med Langobarde in Bizantince. Vseskozi je bilo ozemlje razdeljeno na majhne državice, med katerimi sta bili zelo močni Signoria (gosposka) Monferrato in Malatesta.

Umbrijo imenujejo srce Italije. Je zelena, je sveta, je regija stotih mest. Je dežela mnogih obrazov, zelo različnih, a avtohtonih. Zelo so si različni dialekti, zelo raznolike so kuhinje, ki združujejo posebnosti Toskane, Mark in Lazia. Tudi bivalni prostori so si zelo različni.
Srce Italije jo imenujejo tudi zaradi zelo dobrih cestnih povezav: Autostrada del Sole (Milan- Rim), ki jo križa Autostrada E 45 ali supercesta Cesena-Orte.
Blizu so si Trasimensko jezero, gozdna in hribovita kotlina Gubbio, mirni in z olivami zasajeni dolini Umbra in Spoleto, visokogorje ob Castelluccio ali Norcia, zelena Valnerina obdana s hribi Sibili, bogatimi z legendami, mnogimi stolpiči in gradiči, pa griči Amerino in vulkanskega izvora Orvieto.
Vsa Umbrija je poseljena z majhnimi centri, mesteci, predmestji, gradiči. Umetnost in narava, pokrajina in arhitektura, mesta in podeželja – vse se kaže v idealni harmoniji. Lepota umetnosti se kaže v umetninah mest: katedrali v Orvieto in Spoleto, mestne palače v Perugi, Todi in Gubbio, frančiškanska bazilika v Assisi. Tu so dragoceni muzeji in umetniške zbirke v Perugi, Foligno, Montefalco, Cascia, stare sušilnice tobaka v Citta di Castello. Mnogo je umetnikov, tudi modernih.
Nov razvoj Umbrije še vedno združuje antično in moderno., starodavno kmečko tradicijo in rokodelstvo (obrt) z modernimi tehnologijami, kar kaže multimedijski center v Terni eden najbolj naprednih v Europi. Varstvo velike kulturne dediščine in promocija turizma sta izziv bodočnosti.

Zgodovinska Umbrija nudi gostom stare samostane, kmečka poslopja, opatije in gradiče moderno preurejene v hotele.
Stari načini obdelave zemlje (njivice obdane z zidovi in nasipi) so pomešane z modernimi specializiranimi plantažami oljk in sončnic (vedno več je oljk – op. pisca). Kljub temu je zaraščenost območja največja v Italiji.
Hrib »Monte di Assisi« je bil nekoč zaraščen z gozdom, po katerem je hodil in v katerem je živel v stiku z naravo Sveti Frančišek Asiški. Sedaj ga je ob vznožju zamenjal nasad oljk.
Umbrija je bogata z vodami. Glavna je reka Tevere, ki je bila več stoletij plovna. Vanjo se stekajo Paglia, Chiasoio s Topino ter Nera z Velino.
Čudovito je sotočje rek Velino in Nere, ki se kaže v slapovih Marmore. Slapovi izgledajo kot naravni. V resnici so jih ustvarili rimljani, katerih znanje v postavljanju vodovodov in urejanju vodotokov je bilo res veliko.
V tej obilici voda ne manjkajo niti topli oz. zdravilni vrelci, ter vrelci z mineralno vodo, ki jo stekleničijo (San Gemini, Nocera Umbra…).
Lago Trasimeno ali s poetičnim imenom »Jezero na travniku« je tektonskega nastanka, največje na italijanskem polotoku ter med najbolj plitvimi. Tu se zelo radi zadržujejo slikarji, risarji, pesniki, saj jih navdihujejo prelepi bregovi, redke ptice, stari oljčniki, v vodi pa ribe. Tu je raj za ribiče. Posebnost je odmev ob obali pred hribom Caperno. Glas se v štirih sekundah vrne čist.
Pokrajina je posejana z utrdbami in stolpi, ki so služili v obrambne namene. Tu sta se tudi znanost in kultura najbolj razvijala.
Vsi večji kraji so nastajali vrh gričev in so se širili v dolino, ki je bila obdelana (oljke, polja) (Perugia…). Assisi in Guggio so se širili na terasah, Montefalco in Trevi pa v obroču. Te arhitekturne značilnosti so še danes vidne in občudovane.
Od druge polovice 16. do 18. stoletja je bila Umbrija obrobna pokrajina Svete dežele, za katero je bila glavna proizvajalka žita, vina in olja.. Tu je cvetela trgovina (krajevni trgi) s prehrambenimi izdelki, medtem ko sta obrt in gospodarstvo doživela padec. Zamrli so dobri soseski odnosi med mesti in vasmi. V mestih je nova gospoda postavljala palače, simbole bogastva.

Dežela je bila stoletja vezana na vrednote miru, misticizem in molitev, ki jo tudi identificirajo. Te vrednote prenaša v bodočnost, kar se pokaže tudi s **Pohodom za mir Perugia- Assisi (cca 25 km),** ki ga organizirajo vsaki dve leti. V letu 1997, letu katastrofalnega potresa v Umbriji, smo se tega pohoda udeležili tudi mi. In ker smo videli le delček Umbrije in ker nam je bila všeč, se bomo morda kaj kmalu tja tudi vrnili.

Od doma smo stratali ob 4. uri. Okrog Chioggie se je začelo daniti

Prvi vtisi o Umbriji: Zelena, sveta, mesteca in utrdbe na hribčkih, tudi hribi in kanjoni rek...

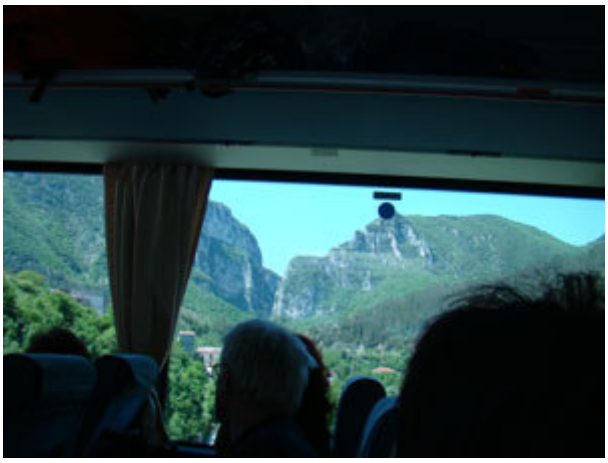

Kosilo. Kar teknilo je.

JEDRO:
Po kratkih postankih za kavice in daljšim za pripravo kosila »menu iz avtobusa« smo zgodaj popoldne prispeli **v Assisi.** Že od daleč smo občudovali **Baziliko Sv. Franšiška** in najvišjo točko **utrdbo Rocca Maggiore.**

Prvi pogled iz avtobusa na baziliko Sv. Frančiška

Pogled na Rocca Maggiore od bazilike Sv. Klare

Rocca Maggiore

.

Assisi (424m) se razteza ob vznožju hriba Monte Subasio, nad dolino po kateri tečeta reki Topino in Chiascio. Čeprav se mestece ponaša s staro rimskim izvorom ima dandanašnji srednjeveški izgled. Najstarejši del mesta je zaščiten s svojevrstnim obrambnim sistemom, ki ga sestavljajo osem vrat, dolgo, še vedno zelo dobro ohranjeno obzidje in dvema utrdbama Rocca Maggiore (obnovljena 1367. leta) in Rocca Minore.

Je turistični center. Skozi vse leto prihajajo sem turisti s celega sveta navdušeni nad zakladi umetnosti in spomini frančiškanov, ki jih mesto ljubosumno skriva. Mesto je živo. Hoteli, trgovine, šole… Hiše in cerkve so grajene iz kamna hriba Subasio, ki je roza barve.

Vse leto se tu odvijajo razne prireditve: Božič z mnogimi jaslicami v cerkvah in zunaj, Velika noč, razne procesije…

Prav ob času našega obiska se je tu odvijal srednjeveški Calendimaggio, tekmovanje med dvema mestnima frakcijama (Parte di soto e parte di sopra). Srednjeveško oblečeni ljudje, procesije, srednjeveške igre, igranje na stare instrumente, lokostrelstvo, »metalci« zastav… to vse so značilnosti tega praznika.

Praznovanje Calendimaggia.

Praznovanje Calendimaggia

Bazilika Sv. Frančiška s samostanom
Nastala je iz dveh cerkev: Gornje (1228-1230) in Spodnje (1230-1253) ter kripte itzkopane 1818, kjer leži Sv. Frančišek. Spodnjo so poslikali najbolj znani slikarji: Cimabue, Giotto, Lorenzetti, Simone Martini. Čudoviti so vitraži. V zgornji lahko občuduješ freske Giotta, ki prikazujejo inserte iz življenja Sv. Frančiška. V njej so tudi slike avtorjev Cimabue, Cavallinija, Torritija. V spodnjo cerkev prideš s spodnjega trga bogat portal. V samostanu so spravljeni zakladi z redkimi relikvijami, slikami, stenskimi preprogami, zakoniki…

Bazilika Sv. Franćiška s samostanom

Sveti Frančišek Asiški – Giovanni di Bernardone, - Francesco (Frančišek) se je rodil v bogati družini trgovca z blagom leta 1181/1182.
Prebivalci Assisi so se hoteli rešiti nadvlade Perugie, zato so zakorakali proti Perugi. Bili pa so premagani. in mnogi so postali jetniki v Perugi. Med zaporniki tega osvobodilnega boja je bil tudi 22. letni Frančišek.Živel je razsipno življenje z mnogimi prijatelji, zato je oče zahteval, da se odreče njegovemu bogastvu in družini sploh.
Bolezen mu je preprečila željo, da bi postal vojščak. Vedno pogosteje je razmišljal in molil. V Porziunculi se je naselil, pomagal pri maševanju in molil. Prav tu je zaslišal glas, naj popravi »cerkev«. Odločil se je, da bo živel v uboštvu kot Kristus. Slekel je svoja bogata oblačila in oblekel rjavo haljo s kapuco, kakršno so tedaj v kraju nosili največji reveži. Kmalu je imel v župnijski cerkvi Sv. Jurija prvo

pridigo. Ker je govoril preprosto in prepričljivo, so ga ljudje radi poslušali pomirjeni, potolaženi, razveseljeni in ohrabrjeni. Mnogi, tudi bogati in učeni, so se mu pridružili, sprejeli njegov način življenja in mu hoteli pomagati pri apostolskem delu. Leta 1209 je v kapeli St. Maria degli Angeli imenovani Porziuncula, ki jo je dobil v dar od Benediktincev, ustanovil I red Manjši bratje (Fratri Minori), za katerega je napisal Vodilo. 1210 je Vodilo potrdil papež, Frančiška pa posvetil v diakona.
Med pridiganjem v asiški stolnici je spoznal Klaro, dekle iz bogate družine. Njegove pridige so jo prevzele. V Porciunkuli je leta 1202 oblekla spokorno redovno obleko in s Frančiškovo pomočjo tu ustanovila leta 1212 II. red Klarise. Frančišek je ustanovil leta 1221 tudi III. red Frančiškov svetni red, katerega člani so živeli vsakdanje življenje doma pri družinah a v evangelijskem duhu.
Umrl je leta 1226 v Porciunkuli. Dve leti po smrti je bil proglašen za svetnika in postavljen je bil temeljni kamen za cerkev in samostan Sv. Frančiška.
Klara je umrla 1253 in tudi proglašena za svetnico. Leto pozneje so začeli z gradnjo cerkve v njeno čast.

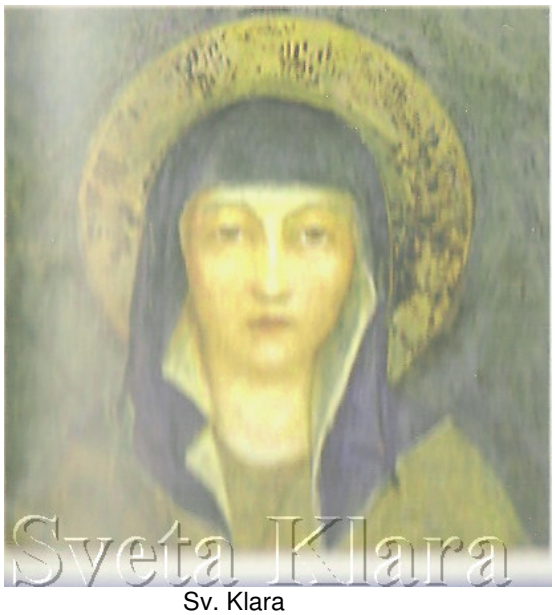

Sv. Frančišek in Sv. Klara

Bazilika Sv. Klara

St. Maria degli Angeli s Porziunculo

V notranjost je videti staro malo cerkvico Porziunculo

Zapuščamo Assisi.

Naš hotel v Narni: Terra Umbra

Collicello

Srednjeveška vasica na hribčku (435 m). Ime izvira iz Colle (hrib), ki je bogato poraščen z gozdovi. V svoji zgodovini je bil Collicello, zaradi svoje lege med Amelio in Todi, večkrat prizorišče spopadov v bojih za nadvlado. Leta 1527 je prišel pod Rimljane in šele v dobi restavracije spet v posest amerinov (iz Amelie).

Njegova znamenitost je dobro ohranjen grad z obzidjem, z obokanimi vhodnimi vrati ter šestimi srednjeveškimi stolpi.

Viden je vhod in eden od stolpov.

Gasilska za obzidjem v Collicello

Pohod v zelenju in eden on panoramskih pogledov na umbrijsko pokrajino

Pravijo, da je tudi v tem gozdu živel Frančišek, prav v tej jami. Zato so mu v spomin postavli kapelico.

Ostanki benediktinskega samostana, ki so ga kasneje uporabljali frančiškani.

Po pohodu še kosilo.

Na sliki z Mirjam sta g. Guliano in predsednik društva Collicello

Po kosilu smo bili povabljeni na privat počitniško domovanje, kjer smo se sprostili v lepem okolju in prijazni gostiteljici.
Nekateri so se pomerili v namiznem tenisu.

Narni
Prvi začetki mesta segajo že v 6. stol pred našim štetjem, prve naselbine pa že v neolitik. Leta 233 pred n.š. je bil pomembna utrdba pri graditvi Vie Flaminie. Razcvet je doživel med 12. in 14. stol. našega štetja. V 16. stol je bil požgan in kmalu tudi obnovljen.
Stoji na visoki skali. Ima čudovit razgled na sotesko reke Nere, po kateri je dobil ime.
Reka nima imena po črni barvi, saj je sivo-olivne barve. Za časa Rimljanov, se je imenovala Nar (izvor imena je neznan)- zato Narni!
Glavni arhitekturni znamenitosti sta utrdba Rocca in kamnit most z lokom 160m.

V soboto , 10. maja 2008 je bila večer namenjen srečanju vseh pohodnikov udeleženih na »Marathona delle Acque«.
Na prireditvenem prostoru je bila za nas rezervirana miza. Postregli so nas z večerjo in pijačo. Možno je bilo pri raznih kioskih poskusiti domače specialitete. Za dobro voljo pohodnikov je poskrbela klapa »La Rakkia«. Guliano je poskrbel za predstavitev skupin. Posebno nas Slovence je večkrat omenil. Druženje je trajalo pozno v noč.

Pohod »Marathna delle acque«
Zbrali smo se v parku ob igrišču šole v ulici Delle mura (ob obzidju). Spet nas je zabavala klapa »La Rakkia«, ki nas je popeljala do uradnega starta pohoda na Trg republike. Njihova predstava je tako živahna, da so nas zasrbele pete in tudi mi smo zaplesali.

Marmorni slapovi
Imeli smo izredno srečo, da je z nami potoval g. Magajne Danijel, ki si je strokovno ogleda slapove in nam pripravil razlago:

Danijel Magajne u.d.gr.inž
Borisa Kalina 77, SOLKAN
M.t.: 041 775 718

UMETNO PREOBLIKOVANJE SLAPOV MARMORE

Do leta 271 pred Kristusom je pri Terni v Umbriji reka Velino padala v dolino reke Nere čez več sto metrov širok naravni jez v slapovih, ki so bili podobni slapovom reke Krke ali slapovom pri Plitvičkih jezerih le da so bili tu zaradi ogromne širine prelivanja veliko manj vodnati. So se pa zato tisočletja v mahu na površini več hektarjev iz vode izločale znatno večje količine apnenca.
Izredno debele plasti mokrega in mehkega lehnjaka so se pod lastno težo gostile in se preoblikovale v marmor traventin. V Rimu je veliko starih objektov kot recimo Kolisej zgrajenih iz takega kamna. To je bil torej kraj, kjer je »rasel« marmor. Tako je nastalo ime Marmore za slap in za vas na planoti nad njim. Naravni jez se ni samo debelil temveč se je tudi višal, zato so na planoti nastajala jezera in močvirja.
Rimljani so v jez izkopali kanal na mestu, kjer je bil najgloblji previs. Ker je bila tako voda skoncentrirana na majhni širini, je nastal izredno lep slap višine ca 90m in lepe brzice pod njim.
Z izkopom kanala pa ni prišlo le do osušitve močvirij in nastanka slapu. Prišlo je tudi do problemov. Narasle vode, ki so se prej nabirale v močvirju in jezeru in so se nato dolgo časa prelivale čez široko krono naravnega jezu in po pobočju poraslem z mahom, so od takrat naenkrat zgrmele v reko Nero, ki je nato poplavljala Terno in naselja nizvodno od nje. Od tedaj so nastali prepiri med tistimi, ki bi kanal še poglobili in onimi, ki bi ga zasuli.
Šele s temeljito prenovo hidroelektrarne leta 1929 z zapornicami v kanalu in s kontroliranim obratovanjem je bil problem rešen tako, da se narasle vode reke Velino in tudi reke Nere zadržijo v jezeru Piediluco in se izrabijo za proizvodnjo električne energije takrat, ko je najdražja. Višje v hribih so namreč zajezili reko Nero in jo po rovu speljali v jezero Piediluco oz v reko Velino in od tam po obnovljenem rimskem kanalu in nato po podzemnem rovu skupaj z vodami reke Velino skozi elektrarno s padcem 202,5m spet nazaj v strugo reke Nere.

Elegantno je bil rešen problem poplav in proizvodnje električne energije. Je pa takrat za celih 25 let presahnil slap Marmore in mnogi so se dolgo zgražali nad uničenjem velike sonaravne kulturne znamenitosti. Šele leta 1954 so zagovorniki slapu v provinci Terni dosegli, da je elektrarniška družba Terni začela po 256ur letno in kasneje po letu 1962 pa po 486ur letno spuščati vodo v slap in brzice. Veliko vodne energije se tako ne pretvori v denar za prodano elektriko temveč v denar, ki ga prinese velik turistični spektakel.

Kakšna bo naprej usoda slapu lahko le ugibamo. Odvisno od moči odločujočih je možnih več skrajnosti:

1. Naši naravovarstveniki bi verjetno dosegli, da bi se rimski kanal zasul in da bi se obnovila naravna »proizvodnja« traventina, ki se ga nikdar ne bi smelo kopati.
2. Druge vrste okoljevarstvenikov bi mogoče zahtevali več proizvodnje »zelene« elektrike in s tem zmanjšanje proizvodnje toplogrednih plinov. Slap bi se pojavljal vse redkeje in bil bi vedno manj vodnat.
3. Lahko pa se nadaljuje trend povečevanja ur aktivnega slapu. Po podatkih različnih turističnih vodnikov je čas »obratovanja« slapu različen. Tudi že po 770ur letno.

Solkan, 22.06.2008 Danijel Magajne u.d.gr.inž.

Lepote narave!

Slapovi tako in drugače.

Slika z najvišje točke slapov v dolino.

Bogate okrepčevalnice. Najbolj je prijal paradižnik, saj je bilo zelo vroče.

Marmore smo zapustili. Vračamo se proti prireditvenemu prostoru. Nekaj utrinkov s tega dela poti.

Nik sploh ni bil utrujen!

Kot skupina smo dobili pokal in darilo.

Posebej moramo pohvaliti Rojc Mirota, ki je edini od naše skupine opravil 21 km dolgo progo v celoti.

To plaketo si je zaslužil - bili smo si vsi edini.

Zaključek s kosilom na prireditvenem prostoru in slovo od Guliana- zaenkrat.

Lago di Piediluco

Po pohodu smo si ogledali še jezero Piediluco (glej dopis g. Magajne!) in se po njem popeljali z električno ladjico.

Ime **Piediluco** pomeni »ai piedi di bosco sacro« - ob vznožju svetega gozda. S svojo značilno zgradbo, ki je ostala iz srednjega veka, je s svojimi nizkimi barvitimi hišami v resnici mesto, stisnjeno med jezerom in hribom.

Jezero ima ime po kraju. Je tako nepravilne oblike, da se zdi, kot da bi bilo alpsko. Okoli jezera se razprostirajo gozdna pobočja. Med vzpetinami je najbolj značilna, zaradi svoje stožčaste oblike gora dell' Ecco (odmev). Poskusili smo, kako se glas vrača.

Za mestecem se nahaja trdnjava La Rocca iz 11. stol., ki kljub propadanju še vedno kaže svojo veličino. Zaradi svoje strateške lege je bila večkrat predmet spora med obmejnimi gospodi.

Na ladjici.